

צינות

על החבל

כל ביקור של ד"ר נחום גולדמן בארץ דומה להצגה של הליכה על חבל גבוה. הפרשנים המדיניים עוקבים אחרי כל תנועה מתנועויות בנושמה עצורה, ושואלים את עצמם: מתי יפול?

כי לד"ר גולדמן ישנן דעות מגובשות מאד על הצורך בהשתרשות המדינה במרחב השמי ועל הסיכויים להשיג שלום עם גמאל עבד אל-נאצר. כנשיא ההסתדרות הציונית, אינו יכול להשמיע דעות אלה בגלוי ובפומבי מבלי להיכנס למלחמת-איתנים עם ביג"ה המייצג את הדעה ההפוכה, דבר שיגרור אחריו בהכרח את התפטרותו מן ההסתדרות הציונית.

לכן פיתח גולדמן אמנות שלמה של השמעת דעותיו מבלי להשמיען. הן מתפרסמות תמיד עלידי צד שלישי — מבלי שגולדמן עצמו ידע בכל אחריות, לפני שבוטע עם צאתו של גולדמן מן הארץ, הגיעה תופעה זו לשיא חדש: במאמר בהארץ התקיי שבתאי טבת את גולדמן על שאינו קם ומשמיע את דעותיו בגלוי, תוך כדי כך שקד טבת עצמו לחזור בפרוטרוט על דעותיו של גולדמן — שלא על אחריותו של גולדמן.

היפהפיה הנרדמת. חסידיו של גולדמן עצמו הסבירו את סיבת ההליכה על החבל: גולדמן מהסס להתפטר מן ההסתדרות הציונית, מחשש פן יגרם הדבר להתמוטטות התנועה כולה. התנועה הציונית דומה במקומות רבים למחסן של גרסאות. מלבד מקרים יוצאים מן הכלל, שולחות המפלגות למסודותיה את העסקנים שאין בהם שימוש אחר, קשיי שים שירדו מנכסיהם הפוליטיים. בחוץ-לארץ מיורכבת הצמרת הציונית מאנשים קטנים, העוסקים בעניינים יהודיים מתוך נטייתם, או מחוסר עיסוק אחר.

כל אלה שרויים בתנומה מתמדת, כמו היפהפיה הנרדמת באגדה, עד שבא הנסיך בדמותו של גולדמן, נוגע במצבם ומכניס בהם מרץ זמני. גולדמן טס מארץ לארץ, גורם בכל מקום לבלומס של פעולות בימי שהותו הקצרה — בלומס שמת מיד בהי שרן גולדמן את דרכו למת-הבאה. אם ירד גולדמן בממה זו, סבורים חסידיו, תה פוך ההסתדרות הציונית לאגודת חותיקים להחלפת זכרונות, ללא כוח ולשפעה.

ייתכן שגולדמן היה יורד מן החבל בכל זאת, אילו סבר כי יוכל לעמוד מיד בראש כוח גדול בישראל, המסוגל לחולל שינוי ערכים יסודי במדינה, בהעדר ביטח איתן כזה, מעדיף גולדמן להתהלך על החבל המתוח — עד שיפול.

דת

איך לרמות את אלוהים

כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם, ושבתה הארץ שבת לאדני. ני שש שנים תזרע שדך, ושש שנים תזמור כרמך, ואספת את תבואתה. ובשנה השביעית שבת שבתוך יהיה לארץ, שבת לאדוני, שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור... (ויקרא, כ"ה).

בימים הטובים ההם היה עבדאללה אבוי קישק מסיל את מוראו על פתח-תקוה. ה שטאב שלו היה מסתכך מדי פעם עם בני המושבה, ואברהם שפירא היה דוהר על סוסו למאהל השבט כדי לארגן סולחה — הכל כפי שכתוב בילקוט הכוזבים. השבוע עסקו אבויקישק ואברהם שפירא בשליחות חדשה, הלקוחה מילקוט-זבדים אחר. הם ישבו בלשכתו של הרב הראשי איווק הלוי הרצוג, השיך הערבי קנה את כל אדמת ישראל, תמורת מיליון לירות ישראליות. לפי תנאי החוזה שילם מיד 50 ל"י כדמי מקדמה, ואם לא ישלם את היתרה בסך 999.950 ל"י עד סוף שנת תשי"ט, יחזור או הרכוש כולו להפעילו הקודמים.

עיסקה וקוין בה. היתה זאת עיסקה לפי כל כללי החוק. הקיבוצים היושבים על האדמה נדרשו לתת את הסכמתם בכתב, הקרן-הקיימת נתנה יפוי-כוח רשמי לרבות הראשית לפעול בשמה. הכל נעשה כדי ש גורם אחד לא יטיל ספק בכשרות העיסקה. הגורם: אלוהי ישראל.

כאשר הגיעו בני העליה הראשונה לארץ, מצאו שהלכות שנת השמיטה, שגולדו בתקן פת קדם כדי לשמור על פוריות הקרקע בתנאי העיבוד דאז, אינן נוחות לחקלאים מודרניים. אך כיהודים דתיים לא יכלו להת-

עלם ממצוה זו, אחת המצוות התלויות בארץ (היינו, שאינן חלות על יהודים ב" חוץ-לארץ). הם לא יכלו לשנות את ה" תנ"ך. היה צורך בטכסיס אחר. הוא נמצא בנקל. חוק השמיטה חל רק על אדמה יהודית, אך לא על אדמתו של גוי. ושום דבר אינו אוסר ליהודי אדוק לעבוד על אדמתו של גוי אפילו בשנת השמיטה.

על כן הונגה כי כל שבע שנים, ערב שנת השמיטה, נמכרת כל האדמה היהודית בישראל לגוי גמור. ההכנות לקראת שנת תשי"ט — שנת שמיטה גם היא — התקדמו לפי תקדים זה. כל הנוגעים בדבר השתדלו להעלים עין מעוקץ אחד. לפי חוקת הקרן-הקיימת אסור למכור את אדמת הלאום ללא-יהודים. על כן מכירת האדמה לעבדאללה אבויקישק אינה חוקית — וספק אם תזכה להכרה במוסדות של מעלה.

מפלגות

ריצה קלה - רוק

נסענו עם ביג"ה בעגלה. לפתע זרק אותנו החוצה. עכשיו הוא מנופף לנו מרתק בחתיכת שחת, ואנחנו רצים אחרי העגלה כמו שוטים — גם לא יושבים בעגלה הנוחה וגם הולכים בדרך שביג"ה בוחר בה..."

תיאור פלאסטי זה ניתן השבוע עלידי עסקן דתי למצבה המזר של המפלגה ה" דתית הלאומית, שאינה לא באופוזיציה ולא בקואליציה, אלא במצב של אנדרונוס פו"י ליטי. היתה זאת תוצאה של מלאכת-מחשבת טכסיטית מצד ביג"ה.

הסוס שנגמר. עוד לפני חודש היה נדמה למשה שפירא וליוסף בורג כי עלו על סוס חזק, הנחות הממשלה בענין הריי- שום עוררו סערה, מכל בירות העולם הגיעו ארצה מיברקי-מחאה של גדולי הרבנים, אשר תמכו בעמדת הדתיים שפרשו מן הממשלה. הדתיים קיוו בצדק כי בן-גוריון יכנע להם לצד תנאי, או שישאיר בידיהם דגל נהדר לקראת הבחירות.

אולם החשבון נעשה בלי בעל-הבית. ל" ביג"ה לא היה שום חשק להידחק לפניה. הוא בחר במוצא גאוני: גם ביטל את ההנ" חיות שעוררו את זעם הדתיים, וגם הודיע שיתעצף עם גדולי התורה בעולם כולו כדי לקבוע הלכה המתאימה לרוח היהודית. אולם אחרי שני ימים צעדים אלה שכח לעשות את הצעד ההגיוני השלישי: להחזיר את הדתיים לממשלה ולמשרותיהם.

כך מצאו הדתיים שעמדתם ניצחה ושדורי שותיהם הקיצוניים ביותר נתקבלו — בעוד שהם עצמם נשארו מנוצחים ומדול" דלים. הם לא יכלו אפילו לצאת למלחמה בביג"ה — כי זה ניפנף לפני עיניהם באכ" שרות החזיתם לממשלה. וכל עוד קיימה אפשרות זו — מי יצא למלחמה?

פרשת שמה

י"ו נושים בכלא

אחד אחרי השני עלו השבוע אל דוכן העדים באולם בית-המשפט המתווך בחיפה האחראים לבויון הלאומי והבסתחוני הגדול שאירע בשבוע שעבר בכלא בית-השטית באופן חופשי ומתוך ראשי-פרקים מוכנים מראש, הצטרפו נציב בתי-הסוהר וסגנו ב" פני שלושת חברי ועדת החקירה הממלכ" תית. לא היה כוח אדם... אין תקציב... הודענו, התרענו, הועקנו... הנהרגו את ה" שלטונות."

לא היתה זו ועדת חקירה במלוא מובן המלה. בהעדר תובע ממשלתי המסוגל ל" חקור את העדים תקירת שתיוערב תקיפה ובלתי-פשוטית, גלגול פרטים חדשים ובל" תיידועים על עבודתם שקדמה למקרה, יכלו נציב בתי-הסוהר ד"ר צבי חרמון וסגנו אברהם דשא, מנהל כלא שמה וסוהריו, ל" העיד ככל העולה על רוחם. במידה רבה של הצלחה הם יכלו גם להעלים כל עובדה או מסמך אשר לא חפצו להגישו.

אסור היה לטהרים לפתוח באש" העיד למשל סגן הנציב אברהם דשא, "רק אם היו האסירים מגיעים לחצר החיצונית". לא היה שמץ של אמת בדבריו. פקודת בתי הסוהר המנדטורית משנת 1942 הנוהגת עדיין ביש" ראל קובעת במפורש בסעיף (1727) שלה: חובתם של הסוהרים לפתוח באש בכל מקרה של מרידה. בשעה שבחיפה נמשכה חקירת מאורעות (חמטך בעמוד 8)

ווסור מפציץ

המטוס החדש ביותר של חיל האוויר הישראלי, מטוס קרב הפצצה צרפתי, בעל שני מנועי סילון, מטיל פצצה מגובה נמוך ביותר, ישר על שטח המטרה, שבו מתאבד ענן פצצתו של מטוס ראשון.

לפני חמש שנים ניצב ראש הממשלה לפני שני מטוסי סילון מכסיפים, העניק להם שמות: טופה וסעד. היו אלה מטוסי הסילון הראשונים של חיל האוויר לישראל. עוד לפני שהאורח הספיק להתרגל לרעיון כי בשמיו טסים מטוסי סילון, כבר התרחש בדרום קרב אויר ראשון בין סילונים. שני המפציצים מצריים הופלו בידי טייס מטיאור, כשטיס שני מחפה עליו.

מאז שאיררו סילונים רבים את פסי הגאונים הלבנים שלהם בשמי הארץ, אורגאנ" גים, מיסטרס ולאחרונה החטורים האגדתים הציגו על כנפיהם את הכוכב הכחול של חיל האוויר. השבוע, כאשר הציג חיל האוויר את יכולתו, במלאות לו עשר שנים, היה ברור כי הגיע לשיא של כוח. אולם היה ברור גם כי זהו שיא אשר יישבר בעתיד הקרוב ביותר. כי באחרי, המטוס החדש ביותר הוא כבר מיושן, אם כי טיסת קרב אינה משחק ספורט, הרי שאיפתו של מטוס הקרב היא הסיסמה האולימפית: יותר מהר, יותר חזק, יותר גבוה.

תוכנית סודית מצרית

התחלה, כפי שכל מורה בבית-ספר צמחי יודע לספר לתלמידיו, היתה דלה. עם פרוץ מלחמת העצמאות היו בידי ה" מדינה שבדרך 27 מטוסים קלים — פרימו" טים למיניהם — ועוד שני מטוסי הובלה בינוניים ושני מטוסי הפצצה בינוניים, אשר

אלוף-משנה עזר וייצמן, מפקד חיל האוויר ואחד מטייסי הקרב הוותיקים ביותר של ישראל.

נרשמו כמטוסי טיול, מטוסי אימון של הקלוב לתעופה ומטוסים מסחריים תמימים. בידי חמש מדינות ערב (מצרים, סוריה, עיראק, ירדן, לבנון) היו 28 מטוסי הובלה בינוניים, 15 מטוסי הפצצה בינוניים (דא" קוטה) ושישים מטוסי קרב.

אולם הכוח הרב הזה לא ידע לגצל את היתרון שנתנה לו שליטתו המוחלטת ב" אחיר. על מקרה אחד, המסביר את אורח פעולתם של טייסי מצרים, סיפר מאוחר יותר גמאל עבד אל-נאצר בספרו:

"זוכר אני טוד שמור של הקצינים החוס" שיים. חסן איברהים יצא לדמשק, שם בא במגע עם כמה מקציניו של פאוזי אל-קאוקי. באותו הזמן היה אל-קאוקי מפקד צבא השיחור הערבי שהתכונן לקרב מכריע בצפונה של ארץ-ישראל.

חסן איברהים ועבד אל-לאטיף אל-בג" דארו תכננו תוכנית נועזת לפעולה מכרעת באותו קרב. נקודותיה העיקריות של התוכ" גית היו כדלקמן: לצבא השיחור לא היו מטוסים לסיפון אויר שעשוי היה להכריע לצדם. אך מנין יכלו כוחות השיחור להשיג את המטוסים המיוחלים? חסן איברהים ועבד אל-לאטיף אל-בגדאדי לא הססו ואמרו שיש באפשרותו של חיל האוויר של מצרים לבצע המשימה. אך כיצד? מצרים טרם נכנסה למלחמת ארץ-ישראל. הפיקוח על הכוחות המזוינים, לרבות חיל האוויר, היה מדויק וערני, ובכל זאת, לא אמרנו נושא.

החלה תנועה מופלאה בשדה התעופה של חיל-האוויר. הושקעו מאמצים כבירים לתי" קון המטוסים ולהכנתם לפעולה. נעשו ניסוי" יים בלתי רגילים לאימונם ולהכשרתם של הטייסים; אך מעטים מאוד ידעו את הסוד, שהמטוסים וטייסייהם הוכנו ליום שיקלט את סודי מסוריה, ושאו היה עליהם להמ" ריא במלוא עוצמתם כדי להשתתף בקרב ומכריע על ארץ הקודש. אחר כך הם היו צריכים להתקדם לעבר שדה התעופה בקר" בת דמשק, ולחנות שם עד אשר יגיע אליהם הד"ע לזהב במצרים... התוכנית לא בוצעה. האות הסודי מסוריה לא ניתן."

האנגלים מתערבים

המתקפה באה, ואתה מטוסי האויב. בהתקפתם הראשונה על שדה-התעופה בצפון תל-אביב, ב-15 במאי 1948, הצליחו ארבעה ספיטפיירים מצריים לתפוס את חיל האוויר הועיר מנמנם. כמעט כל גזוסי הטייסת הישראלית היו מרוכזים במוסק. אך הפגיעה הקשה לא עברה ללא נקמה. ספיטפייר מצרי נפגע, נחת נחיתת אוס" ליד הרצליה. הטייס גשבה וחלקי מטוסו צורפו לחלקים שהושארו עלידי הבריטים בערימת הגרוטאות בתל-נוף, כדי ליצור את הספיטפייר הראשון של ישראל.

אולם גוסף לישובים היהודיים, טעו ה" טייסים המצריים טעות מרה בתקפם מטרה גיטרלית מסוכנת מאד: שדה התעופה רמת" דויה, אשר בו היו עדיין מרוכזים הבריטים. שבוע אחרי התחלת הפלישה המצרית תת" קיפו ארבעה מטוסי ספיטפייר מצריים את רמת-דויה, בהתחשבם כי השדה נמצא בידי ישראל. הם השמידו שלושה מטוסים על הקרקע, חזרו בשמחה לבסיסם באל-עריש.

כעבור שעה קלה חזרה הרביעיה העליונה לסיבוב שני. אלא שהפעם המתינו להם האנגלים הנרגזים. בקרב קצר הופלו שני מטוסים מצריים, שני הנותרים נפגעו והס" חלקו. מאוחר יותר הסתבר כי הבריטים העבירו בעוד מועד הודעה למודיעין המצרי

המפקד